

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historiju

Broj 46, godina XXIII
novembar, 2018. [str. 127-130]

© Monos 2018

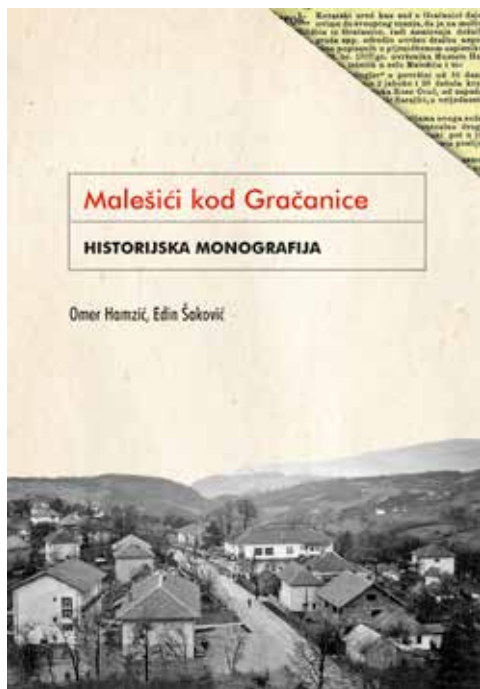
Omer Hamzić–Edin Šaković, *Malešići kod Gračanice–historijska monografija*

IK “Monos”, Gračanica, 2018., str 542.

Ova knjiga predstavlja nastavak monografske obrade mjesnih područja današnjeg općinskog područja Gračanice, započete prije desetak godina sličnom monografijom o naselju Lukavica. U međuvremenu, urađene su i izašle iz štampe još dvije slične monografije–o gračaničkim naseljima Doborovci i Gornja Orahovica. Kao autori, na monografijama o Lukavici i Doborovicima potpisuju se Omer Hamzić i Rusmir Djedović, a na monografijama o Gornjoj Orahovici i Malešićima (koju ovdje predstavljamo) Omer Hamzić i Edin Šaković.¹ Naravno, bili bismo nepravedni ukoliko bi njihov istraživački rad u prethodnoj deceniji sveli samo na ove tri, odnosno četiri historijske monografije. Radi se o već afirmisanim i profiliranim istraživačima i autorima, koji su se već dokazali ili kao autori više knjiga i na desetine stručnih i naučnih radova s područja kulturne historije ili kao aktivni učesnici naučnih skupova, učesnici u raznim istraživačkim i izdavačkim projektima, kao urednici, priređivači itd. Ovo spominjem prvenstveno iz razloga što navedeni trojac čini redakcijsko jezgro Časopisa za kulturnu historiju “Gračanički glasnik” (naravno uz još niz drugih autora), koji je generator svih ovih istraživačkih napora ili zborni centar oko kojeg se razvila ova, po mnogo čemu jedinstvena ekipa koja se istrajno bavi lokalnom ili mikrohistorijom. Njihova je zasluga što je Gračanica i njena okolina danas, zasigurno, najbolje historijski istraženo i obrađeno područje u Bosni i Hercegovini.² Naposljetku, na bosanskoher-

1 Omer Hamzić–Rusmir Djedović, *Lukavica kod Gračanice–historijska monografija*, Bosanski kulturni centar, Gračanica 2008.; Isti, *Doborovci kod Gračanice historijska monografija*, IK “Monos”, Gračanica 2010; Omer Hamzić–Edin Šaković, *Gornja Orahovica nekada i sad*, Izdavačko-grafička kuća “Planjax”, Tešanj, 2012.

2 O tome više: <http://www.gracanickiglasnik.ba>; do sada je kroz

cegovačkom području ne postoji primjer da se u jednoj tako maloj sredini, u periodu od nešto manje od dvije i po decenije, kontinuirano štampa časopis sličnog profila i to dva broja godišnje, a koji ni u jednom trenutku nije odstupio od svog osnovnog koncepta, a to je obrada prošlosti i kulturno-historijskog naslijeđa Gračanice i okoline. Iako, "Gračanički glasnik", zaslužuje detaljniji pregled i osvrt svega onoga što je do sada objavljeno na njegovim stranicama, naravno mi se time nećemo ovom prilikom baviti.³

Ova monografija o Malešićima kod Gračanice je, siguran sam, bez premca u dosadašnjoj historiografskoj obradi jednog ruralnog naselja na bosanskohercegovačkom području. To je, prije svega, zasluga autora, koji su se, kao što je već rečeno, potvrdili u

ovakvim istraživanjima kao dobri poznavaoци historijskih prilika u Bosni i Hercegovini i okruženju. Sama knjiga je metodološki izvanredno dobro urađena, po svim pravilima historijske nauke, pri čemu je sasvim jasno naglašen proces generalizacije, koji u ovom slučaju vodi od opšteg ka pojedinačnom.

Slijedom toga, autori uvijek prikazuju i prate događaje na širem bosanskohercegovačkom prostoru, a onda ih, u skladu sa pravilima struke, analiziraju u jednoj mikrosredini kao što su Malešići. Na taj način su pojedine stvari, koje su odvojili iz prvobitne cjeline, obrađujući ih na lokalnoj razini, učinili tako samostalnim da funkcionišu kao jedna zavidna slika života minulih generacija na ovom prostoru.

Sa sigurnošću mogu reći da se ovakvom knjigom razbija predrasuda o bošnjačkom osjećaju stida "zbog porijekla" jer očito da imamo svoje hiže i višestoljetno ponosno bivstvovanje u njima. Ovakvom interesu za historiju svakodnevnice i običnog čovjeka mogle bi pozavidjeti i mnogo razvijenije historiografije od naše.⁴

Dakle na jedan sistematski način, uz pomoć trenutno dostupnih historijskih izvora i literature, autori veoma metodično obrađuju navedeno područje.

Veživanje ovih brojnih, vrijedno prikupljenih činjenica, u jednu ovakvu monografsku cjelinu, nije nimalo jednostavan posao, ali rezultat toga napora je da je svaki segment prošlosti ovog kraja dobro uklopljen u cjelinu knjige i da je svaka informacija smještena u onaj vremenski historijski kontekst kojem i pripada. Iako autorima raspoloživa građa nije dopustila za ravnopravnu (po obimu) obradu svih perioda historije, ipak način

23 godine izašlo 45 brojeva ovog časopisa.

3 Galib Šljivo, Gračanički glasnik, iskustva i rezultati uspješne kulturne misije, *Gračanički glasnik*, br. 41/21, 5–17; Izet Šabotić, Doprinos "Gračaničkog glasnika" razvoju historiografije i izučavanju lokalne historije, *Gračanički glasnik*, br. 31/16., IK "Monos", Gračanica, 2011., 186–193

4 Azem Kožar, Neki metodološki aspekti istraživanja lokalne historije, *Gračanički glasnik–Časopis za kulturnu historiju*, br. 32., Monos, Gračanica, 2011., 178–182.

povezivanja teksta knjigu čini jednom koherentnom cjelinom u kojoj historijski događaji dobijaju jednu kontinuiranu sliku. Shvatanje “da je život ponavljanje” (S. Kjerkegor) ovdje ima svoje izmijenjeno značenje jer ga upotpunjuju brojni “insani” malešićkog kraja koji su dali trajan pečat podneblju u kojem su egzistirali.

Knjiga na početku daje zavidan prirodno geografski opis sredine i njegov geoprometni značaj. Tu se, ustvari, govori o podneblju i stanovništvu koje je predmet istraživačkog zahvata. Autori se nisu ustručavali da daju pregled korijena egzistiranja ljudi na ovom području. Napomenimo da je bosanskohercegovačka arheologija kao nauka u velikom luku zaobilazila u dosadašnjim istraživanjima ovo područje, ali istraživački potencijal i predanost zanatu autore ove monografije nisu spriječile da dokažu postojanje života na današnjem malešićkom prostoru još od prethistorije.

To je učinjeno, prije svega, komparativnim pregledom tragova života na širem prostoru, analizom toponomastičkih tragova i naposljetku, hodološkom metodom i rekonstruiranjem terena. Pri tome su reagovli i na predanja i usmene tragove u narodu koji idu u prilog istih. Slična metodologija korištena je i u interpretaciji srednjovjekovnog perioda, ali je osvježena i materijalnim tragovima, tj. stećcima.

Autori pokušavaju naučno utvrditi porijeklo naziva naselja, te primjećuju da je u susjednom Stjepan Polju, u defteru iz 1548. godine, popisana “baština Vojina u posjedu

Maleša”, te vlaški katun Maleševac u istočnoj Hercegovini, čije se nomadsko stanovništvo zasigurno, tokom historije selilo i nosilo sa sobom i nazive mjesta u kojima je ranije prebivalo. Imajući navedeno u vidu, autori smatraju da je naziv naselja Malešići “autohtonog, srednjovjekovnog porijekla”.⁵ Međutim “prvi izričit spomen Malešića” dolazi relativno kasno, tj. “1751. godine, iz sidžila tešanjskog kadije”.⁶ Ovako kasan spomen naselja autori vezuju za njegovo ranije egzistiranje u sklopu naselja Drenovac, ustvari veoma prostranog sela o kojem govore prvi defterski popisi gračaničkog kraja. Na posljetku, autori svoje pretpostavke saopštavaju na slijedeći način: *Možemo pretpostaviti da se Drenovac prostirao u dolini Drijenče, obuhvatajući i njezin izvorišni dio – dakle, prostor današnjih Malešića, zapadnih dijelova Babića, kao i većeg dijela Lendića – spuštajući se na jugu možda sve do Sprečkog polja.*⁷

Osmanski period obrađuju vještom kombinacijom pisanih izvora, toponomastičkih tragova i materijalnih spomenika.

Puno lakše i potpunije pristupaju obradi novijeg perioda historije ovog kraja (koji u vremenskom smislu prate do “sadašnjosti”), pri čemu u prvom redu koriste pisanu historijsku građu i dijelom usmena predanja, ali i ranije iskazanu metodologiju.

S tim u vezi, moramo konstatovati da ova kva djela, koja autori i istraživači, kao u ovom slučaju, moraju počinjati takoreći “s ledine”, nisu neko “sveto slovo” ili neka konačna istina. Naprotiv, kako je već uobičajeno u historiografiji, ovakva djela vremenom mogu

5 Imajući to u vidu, mogli bismo pretpostaviti da je gentilno ime, a time i naziv naselja Malešići na području Gračanice ipak autohtonog, srednjovjekovnog porijekla. Istina, familija Malešića u dostupnim je izvorima posvjedočena od konca XVIII. stoljeća, pa sve negdje do kraja osmanske uprave u Bosni, ali prvi spomen Malešića kao sela datira iz sredine XVIII. stoljeća, što znači da je to već tada bilo formirano selo. Drugim riječima, rod Malešića je već prije tog vremena bio dosta star, razgranat i brojan, tako da se njegovo ime prenijelo na čitavo razdoblje. Po svoj prilici, radilo se i o stareničkom rodu, dok arhaična forma samog prezimena uistinu upućuje na rana razdoblja osmanske vlasti, odnosno na srednji vijek (Omer Hamzić–Edin Šaković, *Malešići kod Gračanice–Historijska monografija*, “Monos”, Gračanica, 2018., 33-34).

6 Hamzić–Šaković, *Malešići*, 47.

7 Hamzić–Šaković, *Malešići*, 37.

biti dopunjena ili djelimično promijenjena u slučaju pronalaska novih ili drugačijih izvora ili dokaza. Ova knjiga je, nadamo se, dobra polazna osnova za neka dalja buduća istraživanja, pogotovo ukoliko uzmemo u obzir da su se autori uputili u obradu tema koje zahtijevaju savremene društvene procese, prateći najvažnije likove i događaje na tom području takoreći do samog momenta izlaska knjige iz štampe. Da bi napravili što bolje i iscrpnije historijske analize s ciljem da nekada u budućnosti i same postanu historijski izvor, svjesno su prihvatili rizik od mogućnosti manje ili veće pogreške–koja se, tako je u historiografiji, po pravilu povećava srazmjerno smanjenju takozvane historijske distance. Bilo kako bilo, ovakva djela, odnosno njihovi dijelovi iz bliske prošlosti, iz prakse znamo, dobijaju puno više kritičara nego što ima stanovnika na području koje je bilo predmetom obrade.

U svakom slučaju, za taj hrabri “ulazak u sadašnjost”, kao i za knjigu u cjelini, autori zaslužuju čestitke, sa željom da u nekoliko

narednih godina pripreme i drugo osvježeno i obogaćeno izdanje ove knjige koje bi u sebi “istesalo” od sredine uočene manjkavosti i propuste. Čestitke zaslužuje i rukovodstvo Mjesne zajednice Malešići, koje je iniciralo i finansijski podržalo čitav ovaj izdavački projekat i što se, važno je istaknuti, pobrinulo da svaka kuća u Malešićima dobije po jedan primjerak ove monografije.

Umjesto zaključka, želim da napominjem da Malešaci mogu biti ponosni na prošlost svoje sredine, na generacije ljudi koje su “slagale” historijski hodogram današnjih Malešića. Zato bi, uistinu, kako sam već rekao i na samoj promociji, svaka kuća u ovom selu trebalo da ima po najmanje tri primjerka ove knjige i to jednu u vitrini za ishoda i ponosa, drugu za pokazivanje i čitanje, te ukazivanje na bogatu prošlost ovog područja i treću kao najmiliju hediju nekom prijatelju, kojeg posebno cijene i žele mu dati poklon “od srca”.

Prof. dr. Edin Mutapčić